

Projektnamn: Den koldioxidsnåla platsen

Programområde: Övre Norrland

Ärende ID: 20200927

Sammanfattande beskrivning

Projektets övergripande mål är att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi i all sektorer genom energieffektivitet, smart energiförvaltning och användning av förnybar energi inom offentlig infrastruktur, transport och bostadssektorn.

Projektmålet ska bidra till offentlig sektors övergång till en mer koldioxidsnål ekonomi genom utveckling av effektivare metoder för planering, genomförande och uppföljning av koldioxidsnåla lösningar. Projektmålet är indelat i följande fyra delmål:

- Utveckla en mer koldioxidsnål samhällsplanering genom att tillgängliggöra ny data om platsens egentliga klimatpåverkan samt ta fram metoder och verktyg för visualisering av statistik och underlag för invånare och beslutsfattare.

- Utveckla offentlig sektors verktygslåda för att planera och utveckla den koldioxidsnåla platsen i bred samverkan med kompetens från universitet, näringsliv, myndigheter, föreningar och allmänhet.

- Introducera och testa koldioxidsnåla lösningar, i befintlig stadsmiljö, för att öka användandet och attraktiviteten för hållbara färd sätt, boende och konsumtion. Stimulera påverkansarbete och kunskapsuppbyggnad kring hållbar konsumtion och förändrade resvane-, boende- och konsumtionsmönster med kännedom om skillnaden mellan mäns och kvinnors klimatpåverkande konsumtion.

Projektets tre huvudaktiviteter Beslutsstödsplattformen, Kompetensplattformen och Testbäddar bidrar gemensamt till att nå projektets mål samt bidra till bestående resultat efter projektiden.

Primär målgrupp är offentlig sektor och sekundära målgrupper är samverkande aktörer som universitet, myndigheter, näringsliv, föreningar och allmänhet.

Bakgrund och omvärld

Bakgrund

Sveriges CO₂-utsläpp inom landets gränser har successivt minskat sedan 1990. Tar man även hänsyn till svenskarnas konsumtion, varav en stor del inte produceras i Sverige, är avtrycket dock betydligt högre. Utifrån denna problematik behöver fokus flyttas från ett produktions- till ett konsumtionsperspektiv. Hushållens utsläpp i Sverige står för ca 80 % av totala utsläppen orsakade av konsumtion, räknat som offentlig konsumtion och hushållens konsumtion. Hushållens konsumtion klassificeras utifrån ett FN-system (COICOP) med tre områden: livsmedel, transporter och boende som tillsammans utgör

ca 85% av utsläppen från hushållens konsumtion. Posten övrigt inkluderar all konsumtion som varken kan kopplas till livsmedel, transporter eller boende och som innehåller konsumtion av exempelvis kläder och skor, sjukvårdsprodukter, vård, elektronik, utbildning och finansiella tjänster.

Det innebär en utmaning att mycket av dagens offentliga statistik tillgänglig för kommuner och regioner inte utgår från ett konsumtionsperspektiv. Det innebär att hela bilden av invånarnas (och därmed platsens) klimatpåverkan inte framgår. Det kan innebära att beslut som tas för att gynna en koldioxidsnål samhällsplanering på lokal och regional nivå inte bygger på en komplett analys. Under lång tid har städer och samhällen planerats av och för män och utifrån ett likabehandlings-, ickediskriminering- och jämställdhetsperspektiv finns därför ett stort utvecklingsbehov att planera samhällen på nya sätt.

Projektbehovet är identifierat i dialog med regionala aktörer inom akademi, näringsliv och offentlig sektor. Medvetenheten är redan idag stor hos aktörerna, men det saknas utvärderade underlag för att ta steget till att ställa om till mer koldioxidsnåla affärsmodeller i stor skala. Projektet kan genom upplägget med kompetensplattform som metodik också utgöra en brygga mellan offentlig sektors och näringslivets behov och existerande tillämpad forskning. Projektet förbereder samhället på övergången till en koldioxidsnål ekonomi.

Projektet kommer ta fram metoder och verktyg för förbättrade underlag och statistik och utreda invånarnas och platsens egentliga klimatpåverkan för att skapa en mer koldioxidsnål samhällsplanering. Hållbar stadsutveckling är en förutsättning för att skapa attraktiva samhällen och boendemiljöer och därmed också en förutsättning för ökad tillväxt. En koldioxidsnål plats kräver helhetssyn och förståelse för hur system kan samverka vilket också innebär en utveckling av traditionella roller för samhällets aktörer, ex. kommuner, bostads- och fastighetssektorn och energibolag.

Projektet fyller en viktig roll dels som mötesplats men även när det gäller att utveckla olika aktörers nya roller. Fastighetsägarens roll är idag större än att bara fokusera på energianvändningen i byggnader, t.ex. är boendemiljöers tillgång till bilpooler, elbilspareringar, cykelgarage mm en viktig pusselbit för att öka andelen hållbara resor i staden. Med norra Sveriges stora andel av förnybar energiproduktion skulle stor klimatnytta uppstå om konsumtion av varor producerade utanför Sveriges gränser skiftades till konsumtion av lokalproducerade varor och tjänster.

Omvärd och samverkan

Omvärldsanalysen till grund för ansökan visar att globalt flyttas fokus allt mer till ett konsumtionsbaserat förhållningssätt (till exempel mål 12 i FNs nya hållbarhetsmål och Naturvårdsverkets sammanställning av Sveriges koldioxidutsläpp utifrån ett konsumtionsperspektiv). Även i Västerbottens RUS lyfts behov av att stimulera påverkansarbete och kunskapsuppbyggnad kring hållbar konsumtion och konsumtionsmönster, framförallt kopplat till mäns konsumtion, samt att stärka möjligheten för invånare att påverka miljöutvecklingen med hjälp av digital teknik, exempelvis stöd till konsumenter. Projektet kommer förhålla sig till relevanta, regionala och nationella verksamheter. Det finns ett flertal påbörjade och/eller planerade projekt

som det är relevant att söka samverka med i ett uppstartsskede av projektet, för att utreda eventuellt komplement som kan stärka respektive projekts förutsättningar till genomförande. Det rör sig om till exempel följande projekt och initiativ:

Umeå kommun är sedan 2014 aktiv referenskommun i Sveriges arbete inom 10YFP, FNs 10-åriga ramverk för hållbar konsumtion (koordinerat av Miljödepartementet och Naturvårdsverket), där bland andra Göteborgs stad är aktiva. Göteborgs stad är också en av få städer som har börjat utreda hur konsumtionsperspektivet kan implementeras i samhällsplaneringen, bland annat i projektet Klimatomställning 2.0.

Liknande kompletterande regionala initiativ som projektet ser samverkansvinster med: - Planerade initiativ från Energikontor Norr om satsningar på hållbart resande i Norrbotten samt energieffektivt byggande/boende - Cleaner growth/Cleantech Kvarken, ett regionalfondsprojekt - Sense smart region, ett regionalfondsprojekt lett av LTU (Skellefteå), i samarbete med bland annat Umeå kommun - E12 Atlantica Transport (EU Botnia Atlantica) - + Projektet (ERUF)

Projektpartners har också pågående projekt- och nätverkssamarbeten med till exempel Trafikverket, Boverket (Jämställda offentliga miljöer) och Energimyndigheten (Global sustainable cities network) på nationell nivå.

Samarbetena har redan i planeringsskedet i projektet formaliserats av letter of intents med Naturvårdsverket, Trafikverket, Energikontor Norr, Visit Umeå, AB Bostaden i Umeå och Nätverket för hållbart byggande och förvaltande. Berörda partners kommer ingå i projektets nationella och regionala referensgrupp.

Projektet bygger vidare på och drar nytta av erfarenheter från några tidigare genomförda projekt, bland annat EU-projektet (Life plus), Green citizens of Europe, koordinerat av Umeå kommun 2010-2015, samt Hållbara Ålidhem, (Delegationen för hållbara städer, 2010-2014). Det rör sig bland annat om utveckling av innovativa utvärderingsmetoder för att mäta energi- och klimatvinster i påverkans- och testbäddsaktiviteter.

Koppling till det lokala näringslivet

Det regionala näringslivet vill ligga steget före i övergången till en koldioxidsnål ekonomi, detta har exempelvis framkommit i enkäter till Visit Umeås medlemmar där flera aktörer efterfrågar stöd till att utveckla och testa nya koldioxidsnåla lösningar, vilket har varit ett viktigt inspel i planeringen av projektet.

I och med projektets test- och pilotnatur kommer ett flertal nya och innovativa metoder utvecklade vid ex. Umeå universitet och lokala/regionala företag att testas i olika projektaktiviteter.

Det regionala näringslivet finns representerad i projektet via strategiska nätverkssamarbeten, exempelvis Energikontor Norr som samordnar energi- och klimatrådgivning mot företag, organisationer och allmänhet i alla kommuner i Norrbotten och Västerbotten, Nätverket för hållbart byggande och förvaltande i kallt klimat med ca 60 regionala organisationer från hela byggkedjan som medlemmar och Visit Umeås företagsnätverk med ca 350 medlemmar från hela Umeåregionen (Umeå, Vindeln,

Robertsfors, Vännäs, Nordmaling och Bjurholm). Nätverkens roll i projektet är att fungera som naturlig och etablerad kontaktyta till det regionala näringslivet, dessa plattformar deltar aktivt i informations-spridning från projektet samt som medlare av erbjudanden att delta i projektets olika aktiviteter, som kompetensplattformen eller testbäddar. Nätverken har också deltagit i planeringen av projektet.

Fokus på verksamheten i projektet ligger på offentlig sektors metoder och verktyg att möjliggöra hållbar konsumtion (offentlig sektor kvinnodominerad), men exempel på branscher som berörs som samarbetspartners i projektet är bostads- och byggsektorn (mansdominerad), livsmedels- och handelssektorn (kvinnodominerad) samt transportsektorn (mansdominerad).

Mål och resultat

Mål

Projektets övergripande mål är att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi i all sektorer genom energieffektivitet, smart energiförvaltning och användning av förnybar energi inom offentlig infrastruktur, transport och bostadssektorn.

Projektmålet ska bidra till offentlig sektors övergång till en mer koldioxidsnål ekonomi genom utveckling av effektivare metoder för planering, genomförande och uppföljning av koldioxidsnåla lösningar.

Projektmålet är indelat i följande fyra delmål:

- Utveckla en mer koldioxidsnål samhällsplanering genom att tillgängliggöra ny data om platsens egentliga klimatpåverkan samt ta fram metoder och verktyg för visualisering av statistik och underlag för invånare och beslutsfattare.
- Utveckla offentlig sektors verktygslåda för att planera och utveckla den koldioxidsnåla platsen i bred samverkan med kompetens från universitet, näringsliv, myndigheter, föreningar och allmänhet.
- Introducera och testa koldioxidsnåla lösningar, i befintlig stadsmiljö, för att öka användandet och attraktiviteten för hållbara färd sätt, boende och konsumtion.
- Stimulera påverkansarbete och kunskapsuppbyggnad kring hållbar konsumtion och förändrade resvane-, boende- och konsumtionsmönster med kännedom om skillnaden mellan mäns och kvinnors klimatpåverkande konsumtion.

Målgrupper

Projektets primära målgrupp är offentlig sektor. Sekundära målgrupper är samverkande aktörer som universitet, myndigheter, näringsliv, föreningar och allmänhet. Ett exempel på en sekundär målgrupp är berört näringsliv som representeras av nätverkssamordnare i enskilda delar som testbädden och kompetensplattform.

Förväntat resultat vid projektavslut

De viktigaste enskilda resultaten som projektet förväntas uppnå är: - Effektivare metoder för kontinuerlig uppföljning av platsen klimatpåverkan vilket gett en tydligare bild av platsens klimatpåverkan och utmaningar för att nå en koldioxidsnål ekonomi. - En större medvetenhet i samhället om resandet-, boendets- och konsumtionens klimatpåverkan

med särskilt fokus på skillnaden mellan män och kvinnors klimatpåverkan. - Ett flertal utvecklade och utvärderade koldioxidsnåla lösningar att implementera i organisationer i regionen. Projektet förväntas ha bidragit med ökad energieffektivitet och användning av förnybar energi inom offentlig sektor och bostadssektor med 20 procent i projektets testbäddsaktiviteter. Med projektets goda spridningspotential förväntas regionens utvecklade kunskaper generera ett ökat utbyte med marknader och samhällen både inom och utom landets gränser.

Målvärde för aktivitetsindikatorer

Minskad energiförbrukning hos projektmedverkande företag och organisationer: 16 000 MWh

Antal organisationer som får stöd: 400 organisationer

Organisation och genomförande

Projektorganisation

Umeå kommun är sökande organisation, i samverkan med Umeå universitet (Sliperiet) som medsökande. För Umeå kommun utgår den sakkunniga kompetensen i projektet från i första hand tre kommunala verksamheter (Miljö och hälsoskydd: sakkunskap energi, klimat och konsumtion, Övergripande planering: sakkunskap översiktsplanering, analyser, underlag och hållbar stadsutveckling samt Gator och parker: sakkunskap, hållbart resande, investeringar i stadens infrastruktur och offentliga rum och parker). Projektet kommer tillämpa en könsjämn (60/40) representation i projektets aktiviteter och organisation.

De projektanställda medarbetarna fungerar tillsammans med sakkunnig kompetens från Umeå universitet och det kommunala parkeringsbolaget UPAB som ett flexibelt kansli för projektet och arbetar med målgrupperna i projektets olika aktiviteter. De projektanställda medarbetarna fungerar också som kansli för projektets styr- och referensgrupper.

Det flexibla kansliet har följande funktioner och arbetsuppgifter:

Projektledare: Projektledaren ansvarar för och leder projektet och sköter kommunikationen med styrgrupp/referensgrupp.

Kommunikatör: ansvarar för den övergripande kommunikationen för projektet, via hemsida, sociala medier, nyhetsbrev mm. Är också delaktig i de specifika aktiviteter i projektet som kräver kommunikationsstöd.

Projektsamordnare: Samordning och operativt ansvarig för genomförandet av delaktiviteter.

Projektsamordnare för Kompetensplattformen: Ansvarar för att kompetens från akademi, näringsliv och offentlig sektor knyts till metodutvecklingen samt för verkstädernas utformning.

Ekonomistöd: Ansvarar för hanteringen av ekonomiadministration i projektet.

Umeå kommun och Umeå universitet ansvarar för upphandlingar enligt upprättat samverkansavtal och upphandlingsplan. I samverkansprojektet har Umeå universitet huvudansvar för kompetensplattformen och Umeå kommun huvudsakligt ansvar för resterande delar.

Projektet leds av en styrgrupp bestående av samtliga medfinansierande organisationer och leds av ansvarig chef inom samhällsbyggnad på Umeå kommun, samt ansvarig chef på Umeå universitet.

Till projektet knyts även en regional/nationell referensgrupp med bred kompetens. Referensgruppen utgör en rådgivande och stödjande resurs i projektet samt bidrar med resultatspridning. Gruppen består av samlad kompetens inom koldioxidsnål ekonomi från olika sektorer. Tilltänkta organisationer är:

- Regionala organisationer (Energikontor norr, Umeåregionen, Region Västerbotten)
- Forskningsorganisationer (Luleå tekniska universitet, SLU, SP, Umeå universitet)
- Nationella myndigheter (Naturvårdsverket, Trafikverket, SCB, Konsumentverket, Energimyndigheten)
- Näringslivsorganisationer/nätverk (Visit Umeå, Nätverket för hållbart byggande och förvaltande i kallt klimat, Svensk handel)

Det regionala näringslivet finns representerat i projektet via strategiska nätverkssamarbeten, till exempel Nätverket för hållbart byggande och förvaltande i kallt klimat med ca 60 organisationer från hela byggkedjan som medlemmar och Visit Umeås företagsnätverk med ca 350 medlemmar från hela Umeåregionen.

Berörda delar av den ordinarie verksamheten i Umeå kommun och Umeå universitet kommer att avsätta tid i projektet för att säkerställa att de ansvariga projektmedarbetarna får goda förutsättningar att genomföra projektet. Till projektet knyts Umeå kommuns och Umeå universitets interna kompetenser inom jämställdhet, mångfald, samt miljö och klimat, liksom att det avsätts särskilda resurser för att i projektet säkerställa att projektmedarbetarnas kompetens på dessa områden är säkerställd.

Arbetsätt

Projektets resultat kommer i första hand från tre kompletterande huvudaktiviteter som gemensamt bidrar till att nå projektets mål samt bidra till bestående resultat efter projekttiden:

Beslutsstödsplattformen för den koldioxidsnåla platsen ska bidra med bättre underlag till planering av platsen för att nå en hållbar stadsutveckling och ett koldioxidsnålt samhälle. Insamlad data ska visa på förändringar inom boende, resande och konsumtion i staden. Data

görs tillgängligt för invånare och beslutsfattare genom en publik och visuell portallösning. Plattformen konkretiserar utmaningar, viktiga målgrupper och områden där insatser krävs.

Detta är ett viktigt underlag till arbetet i kompetensplattformen och testbäddarna.

Kompetensplattformen integreras i Sliperiet med en arbetsyta där projektets aktörer kan mötas

och arbeta tillsammans i olika konstellationer under projektiden för att identifiera och formulera problem och frågeställningar, utveckla metoder och verktyg för att optimera testbäddarnas arbete med den koldioxidsnåla platsen. Kompetensplattformen kommer också att samordna och säkerställa den nationella och internationella resultats- och kunskapsspridningen i form av konferenser.

Testbäddar för koldioxidsnåla lösningar syftar till att implementera, testa och utvärdera metoder för koldioxidsnål samhällsplanering utvecklade inom kompetensplattformen. Testerna utförs i befintlig stadsmiljö med syfte att öka användandet och attraktiviteten för hållbara färd sätt, boende och konsumtion.

Beslut om eventuell projektstyrningsmodell fattas av projektets styrgrupp utifrån erfarenheter från tidigare genomförda projekt och befintliga projektrutiner. Samordningen mellan Umeå kommun och Umeå universitet ska konkretiseras med samordningsrutiner i projektets projektplan utifrån projektorganisation ovan.

Jämställdhet och mångfald är en förutsättning och utgångspunkt i projektets alla aktiviteter för en koldioxidsnål samhällsplanering och ekonomi. Projektet kommer även att arbeta i en särskild aktivitet för att säkerställa jämställdhetsintegrering för anställda och övriga berörda i projektet. Utgångspunkter i arbetet är till exempel utbildningen Makt, kön och samhälle-samhällsansvar och samverkan samt Det könade landskapet, en bussrundtur för att synliggöra stadens maktstrukturer. Kompetens kring jämställdhetsfrågorna ska inkluderas i styrgrupp och referensgrupp.

Den övergripande externa kommunikationen för projektet kommer att förmedlas via sociala medier, nyhetsbrev, hemsida men även i viktiga strategiska nätverk för att säkerställa den regionala, nationella och internationella spridningen av projektets resultat. Specifika kommunikationsåtgärder är även inkluderade i varje enskild aktivitet.

För att säkerställa effekthemtagningen från projektet går ordinarie personal in med egen arbetstid för att vid projektets slut ansvara för att implementera resultaten från projektverksamheten. Umeå kommun och Umeå Universitet ansvarar för att resultaten används och sprids efter projektets slut. Det innebär att det kommer att finnas expertis väl förtrogen med projektets resultat i flera strategiska partners i projektet, för ett organisatoriskt mer säkrat tillvaratagande av resultaten. Som komplement bidrar också projektets styr- och referensgrupper med en breddad förankring av resultaten efter projektavslut både regionalt och nationellt. Detta öppna upplägg med många aktörer som bär resultaten möjliggör också för nya innovativa gemensamma finansieringsmöjligheter för eventuell fortsatt verksamhet efter projektiden.

